
Latvijas publiskās bibliotēkas un Internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību

LBB 14.konference

2010.gada 14.aprīlī, Rīgas Stradiņa universitāte

Dr.sc.soc.cand., pētniece **Ieva Kārklīņa**
Socioloģisko pētījumu institūts
ieva@petijums.lv

Latvijas publiskās bibliotēkas un Internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību

Pētījuma mērķi

noskaidrot:

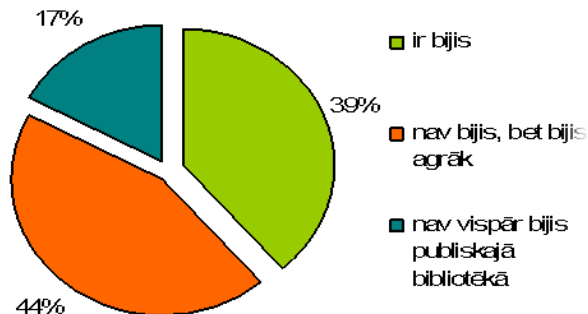
- kādus sociālos un ekonomiskos labumus cilvēki un sabiedrība gūst, izmantojot datorus un Internetu brīvpieejas bibliotēkās;
- kāda ir Latvijas publisko bibliotēku informācijas un komunikāciju tehnoloģiju infrastruktūras pieejamība apmeklētājiem;
- kādas ir bibliotekāru zināšanas, prasmes, iemaņas un motivācija sniegt konsultācijas un palīdzēt lietotājiem IT tehnoloģiju izmantošanā;
- kādas ir brīvpieejas datoru lietotāju zināšanas un iemaņas tos izmantot;
- kādas inovācijas vērojamas pēdējo divu gadu laikā Latvijas publiskajās bibliotēkās;
- kāda ir attieksme pret bibliotēkām sabiedrībā kopumā;
- u.c.

Latvijas publiskās bibliotēkas un Internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību

Pētījuma mērķgrupas

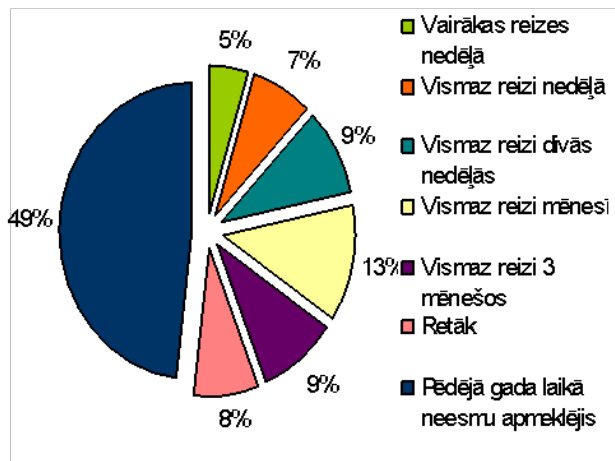
Nr. p.k.	Mērķgrupa	Pētījuma metode, izlase
1.	Publisko bibliotēku direktori/vadītāji	Web aptauja, n=840
2.	Publisko bibliotēku bibliotekāri	- Web aptauja, n=1780 - FGD Rīgā un Valmierā (n=2)
3.	Publisko bibliotēku brīvpieejas datoru un Interneta lietotāji	- Tiešās intervijas publiskajās bibliotēkās, n=800 - FGD Daugavpilī, Rīgā, Valmierā un Ventspilī (n=3)
4.	Latvijas iedzīvotāji vecumā no 15 - 74 g.v. * Publisko bibliotēku pakalpojumu ne-lietotāji	Intervijas respondentu dzīvesvietās/ Stratificētā nejaušā gadījumu izlase, n=1500 FGD Rīgā, n=1
5.	Bērni (1.-4.kl.skolēni un 5.-9.kl. skolēni)	Anketēšana klašu grupās/ Stratificēta klasteru izlase, n=4208
6.	Pašvaldību vadītāji	Telefonintervijas/ Stratificētā nejaušā gadījumu izlase, n=118
7.	Viedokļa līderi	Daļēji strukturētās intervijas, n=15
8.	atsevišķas sociālajam riskam pakļautās iedzīvotāju grupas (pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēki, bērni un jaunieši no daudzbērnu un nepilnajām ģimenēm, romu bērni un cilvēki ar redzes problēmām)	Fokusgrupu diskusijas publiskajās bibliotēkās n=6

Publisko bibliotēku apmeklētība pēdējā gada laikā (%)

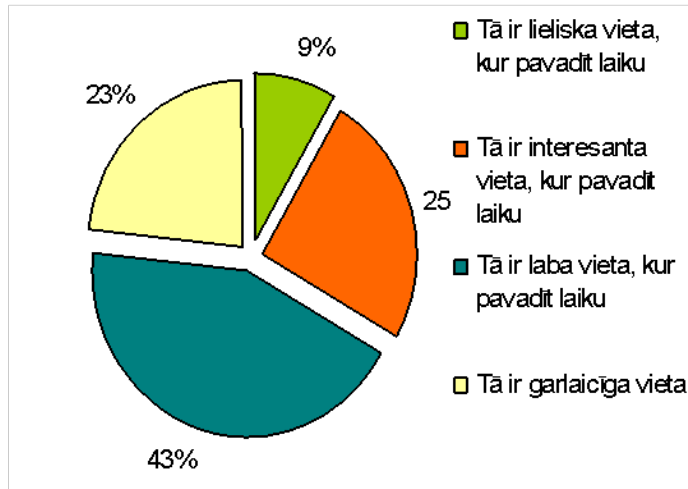

- Publiskās bibliotēkas pēdējā gada laikā biežāk apmeklējuši:

- ✓ latvieši (43%) nekā krievu (27%) un citu tautību (34%) iedzīvotāji;
- ✓ sievietes (45%) nekā vīrieši (29%);
- ✓ tie, kas uzskata sevi par piederīgiem augstākam sociālam slānim;
- ✓ gados jaunāki iedzīvotāji, īpaši tie, kas jaunāki par 25 gadiem (67%).

Iedzīvotāju priekšstati par bibliotēkām

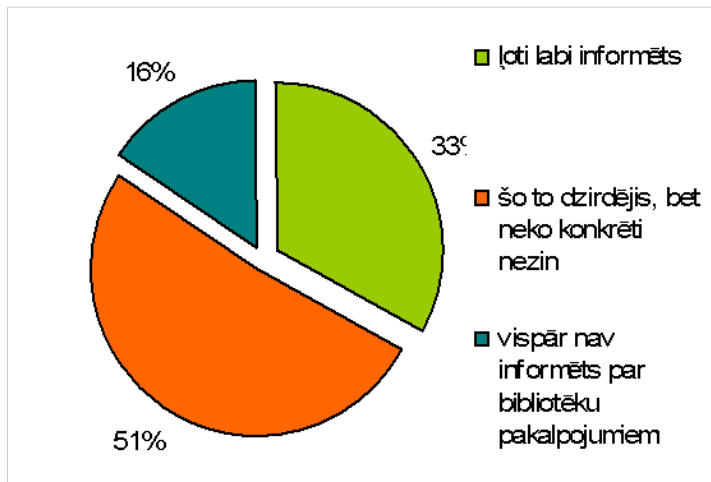
Bibliotēku kā lielisku vai interesantu vietu, kur pavadīt laiku, novērtē aptuveni puse no tiem iedzīvotājiem, kuri pēdējā gada laikā apmeklējuši bibliotēku (kopumā sabiedrībā - 34%), savukārt par garlaicīgu to uzskata tikai 10% no šīs grupas (kopumā sabiedrībā - 23%).

- Salīdzinājumam: to iedzīvotāju vidū, kuri nav apmeklējuši bibliotēku vispār, par garlaicīgu to uzskata gandrīz puse (47%).
- Bibliotēkas vidi par interesantu vai lielisku biežāk uzskata:
 - ✓ sievietes nekā vīrieši,
 - ✓ cilvēki ar augstāku izglītības līmeni,
 - ✓ gados vecāki iedzīvotāji nekā jaunieši,
 - ✓ ārpus Rīgas dzīvojošie, īpaši lauku iedzīvotāji.

Iedzīvotāju priekšstati par bibliotēkām

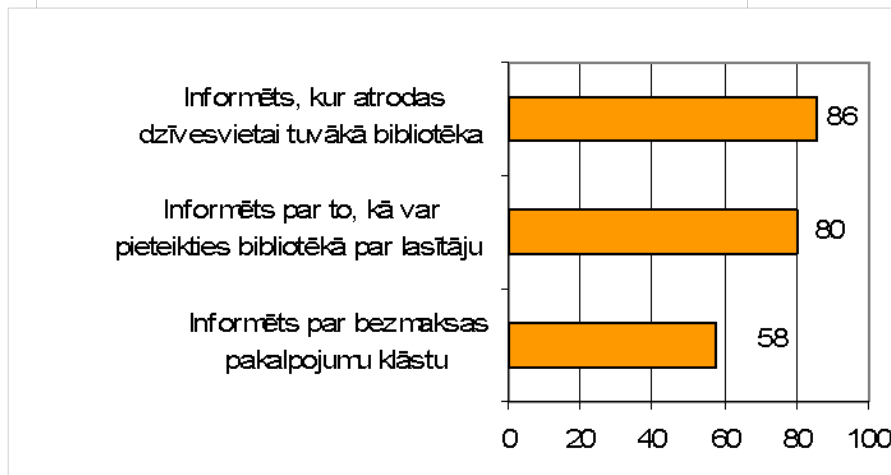
- Gandrīz visi iedzīvotāji (93%) piekrīt apgalvojumam, ka bibliotēkas pēdējo gadu laikā kļuvušas mūsdienīgākas;
- Trešdaļa iedzīvotāju pilnībā piekrīt tam, ka bibliotēkas ir labi aprīkotas ar datoriem un interneta pieslēgumu, bibliotēkas ir kļuvušas radošākas un tām ir liela nozīme sabiedrības attīstībā. Šiem apgalvojumiem drīzāk piekrīt aptuveni puse iedzīvotāju;
- Retāk tiek atbalstīti viedokļi, ka:
 - ✓ bibliotēkas ir populāra vieta, kur pavadīt brīvo laiku, komunicēties ar draugiem;
 - ✓ tā ir vietējās kopienas centrs;
 - ✓ pārsvarā domātas atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, jauniešiem, tiem, kas mācās u.tml.

Informētība par publisko bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem

■ Par publisko bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem labāk informēti ir:

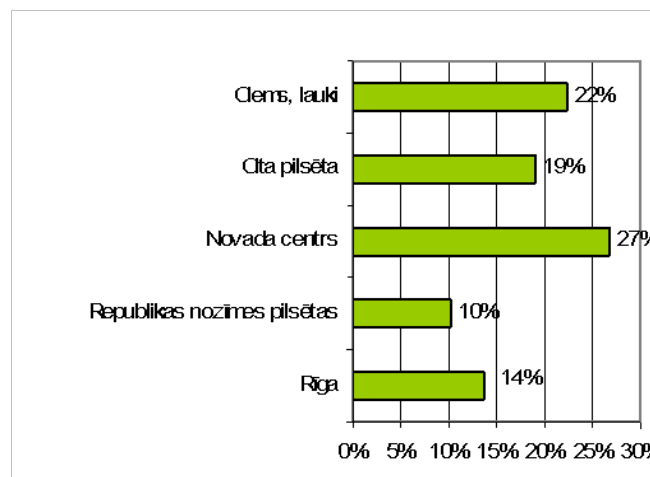
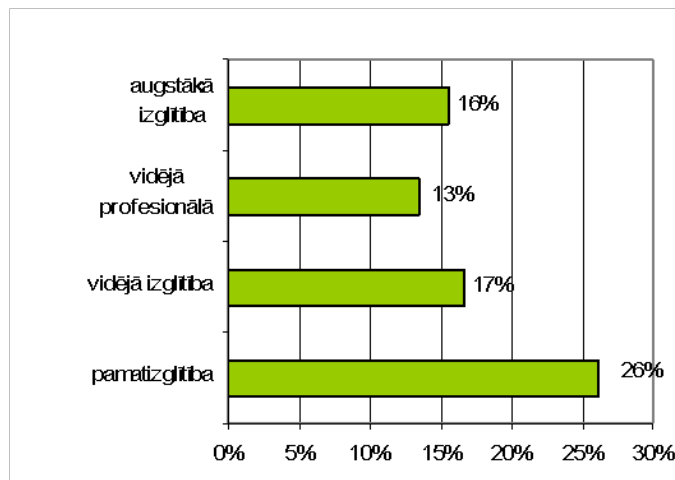
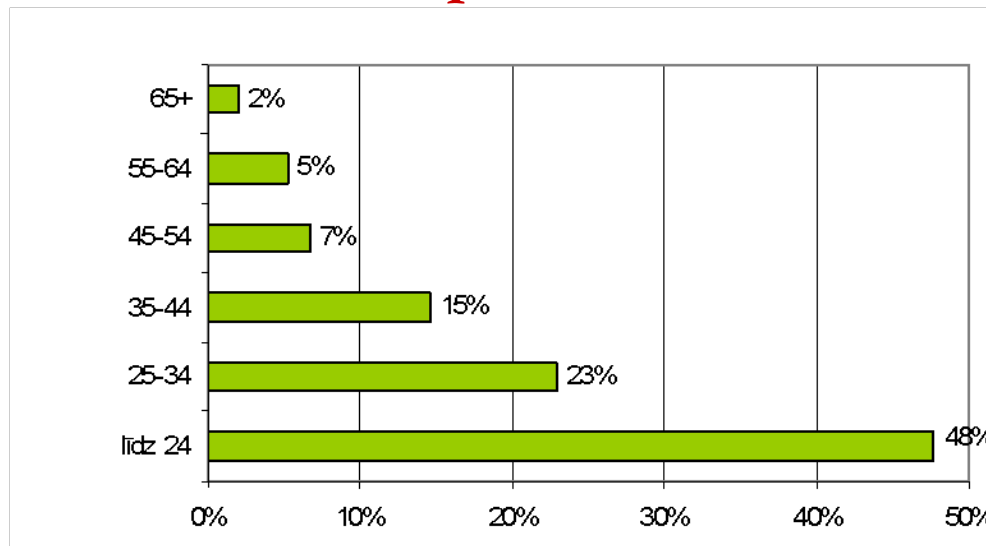
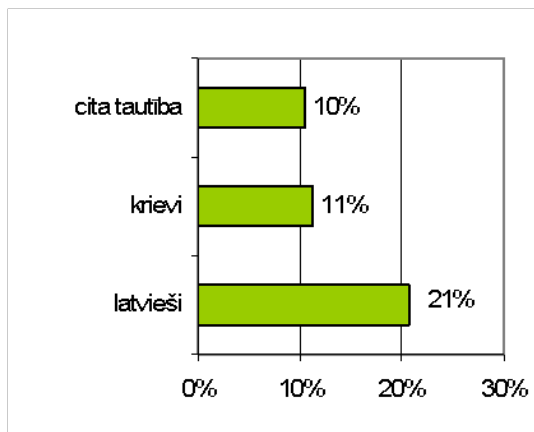
- ✓ latvieši nekā citu tautību iedzīvotāji
- ✓ sievietes nekā vīrieši
- ✓ gados jaunāki iedzīvotāji
- ✓ novadu centrā, mazpilsētās vai laukos dzīvojošie
- ✓ tie, kas apmeklējuši bibliotēkas pēdējā gada laikā

Biežāk izmantotie pakalpojumi

- Iedzīvotāji publiskajās bibliotēkās pēdējā gada laikā:
 - ✓ saņēmuši grāmatas, avīzes vai žurnālus lasīšanai mājās (38%)
 - ✓ izmantojuši lasītavu (24%)
 - ✓ izmantojuši bezmaksas internetu (18%)
 - ✓ veikuši printēšanas, skenēšanas darbus (15%)
 - ✓ piedalījušies bibliotēkas rīkotos pasākumos (tikšanās, dzejas dienas u.tml.) – 16%
 - ✓ citus pakalpojumus bibliotēkās izmantojuši mazāk nekā 8% iedzīvotāju.

Bezmaksas interneta izmantošana – kopumā 18% iedzīvotāju

Dažādu ar bibliotēkām saistītu aspektu novērtējums

Apmierina	%
Profesionāli, kompetenti, laipni, izpalīdzīgi un atsaucīgi darbinieki	68
Attieksme pret apmeklētājiem	58
Bezmaksas interneta pieeja	56
Mūsdienīgas grāmatas	46
Moderns iekārtojums un mājīga atmosfēra	45
Plašs informācijas avotu klāsts	43
Plašs pakalpojumu klāsts	35
Skaists telpu iekārtojums pēc remonta	31
Aktuālas tematiskās izstādes	20
Citas lietas	4

Neapmierina	%
Rindas uz grāmatām	36
Atpūtas telpu trūkums	31
Rindas interneta pieejai	29
Maz lietotāju datoru	21
Soda naudas iekasēšana par laikā nenodotām grāmatām	21
Neremontētas telpas	19
Aizslēgtas tualetes	15
Drūmi, nelaipni darbinieki	13
Jāpierod pie grāmatu izkārtojuma	12
Citas lietas	7

Papildus pakalpojumi, ko iedzīvotāji vēlētos saņemt publiskajās bibliotēkās

	%
Plašāku jaunās literatūras piedāvājumu	48
Plašāku izglītojošu pasākumu piedāvājumu dažāda vecuma auditorijai	25
Konsultācijas pētniecisko darbu un projektu izstrādē	18
Plašāku literatūras piedāvājumu ārzemju valodās	17
Spēļu, piemēram, šaha un dambretes turnīru rīkošanu bērniem un jauniešiem	16
Mūzikas ierakstu krājumu	14
Citu bibliotēku specifiskas informācijas resursu pieejamības diena	13
Literatūras piedāvājumu uzņēmējdarbības vadībai par juridiskajiem jautājumiem	9
Izveidot mazo uzņēmumu vadītāju grāmatu klubiņu	7
Citus pakalpojumus	6
Nevēlas izmantot nevienu pakalpojumu	25

Bibliotēku ietekme uz vietējās kopienas iedzīvotājiem/ īpašām mērķgrupām. Fokusgrupu diskusiju rezultāti

Cilvēki ar redzes problēmām

„Mūsu mazā bibliotēka ir mūsu mazā Gaismas pils.” (Kristians, 25 g.v.)

„Bibliotēkai ir milzīga nozīme, tā ir tāda saikne ar pasauli.”(Alberts, 64 g.v.)

„Bibliotēka ir ļoti svarīga. Man mājās ir redzīgo grāmatas, bet ko tas dod, ja viņas nav man pieejamas. Tad jāmeklē kāds, kas lasa priekšā vai arī skeneris [...], bet šeit varu atnākt un paņemt grāmatu kādu vēlos.” (Andrejs 67 g.v.)

„Bez bibliotēkas piedāvātajiem pakalpojumiem vispār nebūtu iespējams studēt. Tā ir vienīgā vieta, kur neredzīgi cilvēki Latvijā var saņemt grāmatas formātā, ko spēj lasīt – Braila rakstā.” (Aiva, 24 g.v.)

Cilvēki pirmspensijas un pensijas vecumā

„Cilvēkiem ir jāmacās līdz kapa malai, bet žēl, ka lielākā daļa sabiedrības uzskata, ka cilvēki pensijas vecumā jau ir norakstīti. Tad tikai sākas visa dzīve! Un jaunās tehnoloģijas palīdz dzīvot.” (Lilija, 68 g.v.)

„Bibliotēku apmeklēju jau no skolas gadiem. Tagad biežāk, jo vēlos noturēties darbā, vajag atjaunot zināšanas par datoru lietošanu. Darbā ir nepieciešamas zināšanas, citus sūta uz kursiem, mani vairs nē, tāpēc apmeklēju bibliotēku un pierakstos uz 2 bezmaksas stundām, lai pašmācības ceļā kaut ko apgūtu.” (Rasa, 53 g.v.)

Bibliotēku ietekme uz vietējās kopienas iedzīvotājiem/ īpašām mērķgrupām. Fokusgrupu diskusiju rezultāti

Bērni no daudz bērnu un nepilnajām ģimenēm

„[Bez bibliotēkas] nevarētu iztikt, jo tad būtu jāsež mājās. Tad būtu jādomā par slikto dzīvi.” (Daniels, 11 g.v., dzīvo ar omīti un mazāko brāli)

„Viņi tomēr ir labie draugi. Labie draugi ir bibliotekāri.” (Ilmārs, 10 g.v.)

Citi bibliotēkas apmeklētāji

„Es bibliotēku apmeklēju gadu, jo atslēdzu internetu mājās. Meita ļoti daudz sēdēja internetā un tā es nolēmu atrisināt šo problēmu. Viņa tagad nāk uz bibliotēku, tāpat kā es. Pēc stundas, lūdzu, atbrīvojiet datoru! [...] Protams, tu no sākuma skaties to, ko tev vajag! Tu tad sevi kaut kā organizē, bet, ja tev ir mājās dators, tu sešos ielien un atpokies vienos naktī. [...] Šādi es atrisināju ļoti lielu problēmu.” (Rimma, 45 g.v.)

„Ja tas cilvēks Latvijai ir nosponsorējis to nenormāli lielo daudzumu datoru, tās ir baigākās summas, tad nevajag ļaut cilvēkiem nākt sp

Identificētās problēmas – iespējamie darbības virzieni

- Krievu tautības iedzīvotāju piesaiste publiskajām bibliotēkām (pēdējā gada laikā tās apmeklējuši 27% krievu vs. 47% latviešu);
- Pievilcīgas, saistošas vides radīšana jauniešiem;
- Bibliotēku kā vietējās nozīmes kultūras centru attīstīšana lauku iedzīvotājiem;
- Bezmaksas internets – veids, kā piesaistīt bibliotēkām tos, kam dators ar interneta pieslēgumu nav pieejams citur.

No fokusgrupu diskusijām:

- Iespēja pavadīt neierobežoti ilgu laiku pie datora;
- Nelietderīga brīvpieejas datoru izmantošana – datorspēles, izklaides portāli.

! Īpaši aktuāli bērnu auditorijai!

„Ja man būtu teikšana es visus tos spēļu portālus vispār nobloķētu, jo, ja tu gribi spēlēt spēlītes, nopērc sev datoru mājās, pieslēdz internetu un spēlē no rīta līdz vakaram. Publiskā telpā atnāc pamācies.” (Ritvars no Valmieras)

PALDIES PAR UZMANĪBU!

**Latvijas publiskās bibliotēkas un Internets: tehnoloģijas,
pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību**

LBB 14.konference

2010.gada 14.aprīlī, Rīgas Stradiņa universitāte

Dr.sc.soc.cand., pētniece **Ieva Kārklīņa**
Socioloģisko pētījumu institūts
ieva@petijums.lv